

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small white dot, and the letter "k" has a small white crossbar. The background of the page features large, overlapping, curved shapes in various shades of pink and magenta, creating a modern, abstract design.

Heidi Lampela

Sarita Healy

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi-kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja

Varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys

Opinnäytetyö, 2021

SATUJEN TAIKAA

Satuhierontaa seurakunnan perhetyössä

TIIVISTELMÄ

Sarita Healy ja Heidi Lampela
Satujen taikaa- satuhierontaa seurakunnan perhetyössä
41 s, 1 liite
Kevät, 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK
Sosionomi, kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Oulunsalon seurakunnan perheiden iltoja satuhieronta-menetelmän avulla. Seurakuntien työ on laajassa muutoksessa yhteiskunnan muuttuessa. Tavoitteena oli selvittää, kasvavatko kävijämäärät perheiden illoissa, mikäli niissä on jokin teema.

Satuhierontaan on saatavilla monipuolisesti materiaalia. Lukuisat tutkimukset osoittavat kosketuksen myönteisiä vaikutuksia. Kirjallisessa osuudessa pohditaan satuhierontaa varhaiskasvatuksen ja perhetyön näkökulmasta, menetelmän soveltuvuutta käytettäväksi näissä toimintaympäristöissä.

Satuhieronta soveltuu tukemaan lasta myös hengellisyyden näkökulmasta. Lapsen kokemus hyväksytyksi ja kohdatuksi tulemisesta vahvistaa kokemusta, että hän kelpaa ihmisille, kuten myös rakastavalle Jumalalle.

Satuhieronta menetelmänä perustuu positiiviseen kosketukseen, jonka avulla keho ja mieli rauhoittuu. Menetelmän tärkeintä sisältöä on läsnä oleva kosketus yhdistettynä voimaannuttaviin satuihin. Satuhieronta tuo lapsen ja perheiden arkeen levollisuutta, itsetunnon tukemista, iloa, leikkiä sekä tukee perheen vuorovaikutusta.

Oulunsalon seurakunnan kanssa suunniteltiin kolmen perheiden illan kokonaisuus keväälle 2020. Covid-19-viruspandemian vuoksi perheiden iltoja ei voitu toteuttaa kuin yksi. Tämän takia tavoite kehittää perheiden iltoja jäi vajaaksi. Kuitenkin palautteen perusteella sekä havainnoimalla materiaaleja voi todeta, että teemalliset illat olisivat hyvä työmuoto seurakunnanperhetyölle nykyajassa. Kehittämistyössä käytetty satuhieronta-menetelmä on monipuolinen ja tukee sekä lasten että perheiden hyvinvointia.

Asiasanat: Kosketus, hengellisyys, perhetyö, varhaiskasvatus, satuhieronta

ABSTRACT

Sarita Healy, Heidi Lampela

Magic of fairy tales- fairy tale massage in parish family care work

41 p., 1 attachment

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's degree programme in of social services, Christian early childhood education and care

Bachelor of social services

The goal for this thesis was to develop the family evenings of the parish of Oulunsalo, Finland through the method of fairy tale massage. The work of the parishes is widely changing, as the society is changing. The aim of the thesis was to investigate if the number of participants would grow if the family evenings had a certain theme.

There is wide range of material available for fairy tale massage. There are also significant research studies available to show the positive effects of positive touch. This thesis concentrates on the effects and outcomes of fairy tale massage within early childhood education and family care work and its usability within these operational environments.

Fairy tale massage is suitable for supporting the children also from the point of view of spirituality. Children's experience of feeling accepted, strengthens their feeling of being good enough as a person, as well as for the loving God.

Fairy tale massage as a method is based on positive touch, which helps the body and mind to calm down. Most important emphasis with this method is empowering fairy tales combined with touch from an adult that is present in the moment. The fairy tale massage brings calm, joy and play to the everyday life of children and their parents, supporting self-esteem and family interactions.

In cooperation with the parish of Oulunsalo there were planned three family evenings for the spring of 2020. Because of the Covid-19 pandemic, there was no chance to carry out more than one family evening. One of the main goals of this thesis was to develop the family evenings, so this task was not fully realized. Nevertheless, based on the feedback received and observing all the research material it can be concluded that the evenings with a fairy tale massage theme would be a good form of work for the parishes nowadays. The method of fairy tale massage used in this development work is versatile and supports the well-being of both children and their families.

Keywords: Touch, Spirituality, Family work, Early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KOSKETUS JA SEN MERKITYS.....	6
2.1 Kosketus	6
2.2 Kosketuksen merkitys vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa	7
2.3 Satuhieronta-menetelmä.....	9
3 SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUS JA PERHETYÖ MUUTOKSESSA	12
4 HENGELLISYYS LAPSUUDESSA	16
5 SATUHIERONTA ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ.....	19
5.1 Satuhieronta sosiaalialan perhetyössä.....	19
5.2 Satuhieronta varhaiskasvatuksessa.....	20
5.3 Satuhieronta seurakunnan perhetyössä.....	25
6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	27
6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	27
6.2 Tavoitteet ja merkitys	28
7 SATUHIERONTA OULUNSALON SEURAKUNNAN PERHEIDENILLOISSA.	
.....	29
7.1 Kehittämistoiminnan prosessi	29
7.2 Satujen taikaa- iltojen toteutus	31
7.3 Palaute.....	31
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	33
9 POHDINTA	35
LÄHTEET.....	39
LIITE 1. Palautelomake.....	42

1 JOHDANTO

Elämme kiireisessä yhteiskunnassa, jossa luonnollisemmin kommunikoidaan jopa läheisten, saati muiden ympärillä olevien ihmisten, kanssa riittävältä etäisyydeltä. Muualla Euroopassa on normaalimpaa lähestyä toista ihmistä koskettaen. Kosketuksen merkitys kiinnostaa meitä, erityisesti sen vaikutukset lasten kehitykseen ja perheisiin, ja siksi lähestymmekin tässä opinnäytetyössä kosketusta eri toimintaympäristöissä lasten ja perheiden tukeen liittyen. Lukuisissa tutkimuksissa, kuten Tiffany Fieldin ”Touch for Socioemotional and Physical Well-Being: A Review” vuodelta 2011 ja Daniel Golemanin ”The Experience of Touch: Research Points to a Critical Role” jo vuodelta 1988, on todettu vahva yhteys kosketuksen ja aivojen kehityksen, immunitietin, fyysisen kasvun, stressin sietokyvyn ja keskittymisen välillä. Tutkimusten mukaan kosketus ja hieronta voivat auttaa helpottamaan masennusta ja vähentämään kipua.

Kosketus voidaan jakaa eri kategorioihin. Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme myönteistä kosketusta. Opinnäytetyössämme käsittelemme satuhieronta-menetelmän käyttöä perhetyössä, erityisesti seurakunnan varhaiskasvatuksen perheille suunnatussa toiminnassa.

Kosketuksen ja voimauttavat tarinat yhdistävä satuhieronta on meille josain määrin ennestään tuttu menetelmä, johon Sarita on hankkinut satuhieronta-ohjaaja-koulutuksen syksyllä 2018. Satuhierontahetkissä etuina on muun muassa se, että ne mahdollistavat lapselle hänen kasvuaan ja kehitystään tukevaa positiivista kosketusta, hyväksyvää läsnäoloa sekä läheisyyttä.

Satuhieronnassa voidaan käyttää tukena myös tukiviittomia lapsille, joilla on poikkeavuuksia aistitiedon käsittelyn kanssa tai haasteita puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa tulee huomioida hänen erityiset tarpeensa, hän voi tarvita esimerkiksi katsekontaktin. Satuhieronta voi auttaa tilanteissa, joissa kosketukseen liittyy ongelmia, eikä koskettaminen ole luontevaa, joten näemme tälle käyttöä laajasti lasten ja perheiden tukena.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, koska seurakunnissa kävijämäärät vähenvät ja toimintaa pitää kehittää palvelemaan paremmin seurakuntalaisia. Halusimme myös kokeilla, onko teemallisella ja sen mukaan nimetyllä perheryhmällä enemmän vetovoimaa, erottuuko selkeämmin monien eri perheryhmien joukosta, sekä helpottaisiko satuhierontapainotteinen ryhmä osallistumista seurakunnan perhetoimintaan. Kirkossa on myös herättävä huomioimaan uusi uskonnollisuus. Esimerkiksi 25–34-vuotiaista naisista iso osa ei pidä itseään uskonnollisina, mutta ovat kiinnostuneita henkisistä asioista Kirkon tutkimuskeskuksen joulukuussa 2018 toteuttaman kyselyn mukaan. Uuden uskonnollisuuden kohtaaminen voisi kenties haastaa kirkkoa karsimaan ylimääräistä historiallista painolastia sekä keskittää huomion kristinuskon ytimeen. Sanoman Kristuksesta tulee säilyä, mutta voimmeko vastata erilaisilla toimintatavoilla nykyihmisten uudelleenlaiseen kaipuuseen ja tarpeisiin? Fyysisyys on yksi hengellisyyden ulottuvuus, jonka merkitys on noussut viime aikoina. Tästä kertoo muun muassa kristillisen joogan, pyhän tanssin ja pyhiinvaelluksen suosion nousu.

2 KOSKETUS JA SEN MERKITYS

2.1 Kosketus

Kosketus on ensimmäisenä kehittyvä aisti ja se toimii yhä, kun näkö- ja kuuloaisti alkavat heiketä vanhetessa. Vauvat ja pienet lapset ovat riippuvaisia kosketuksesta oppiessaan maailmasta. Ensimmäisen vuoden aikana vauva laittaa kaiken suuhunsa ja oppii suukosketuksen kautta. Pienet lapset tutkivat fyysistä maailmaa koskettamalla ja oppivat kuinka monia ulottuvuuksia se sisältää, kuten muotoja, joustavuutta, terävyyttä, lämpötiloja sekä tekstuureja. Lapset oppivat myös selviytymistä ja turvallisuutta, esimerkiksi varomaan kuumia liesiä, pakkasempuremia ja piikkejä. (Field, 2014, 5–6.)

Kosketuksen kautta alamme myös hahmottamaan erillisyyden ja yksilöllisyyden. Tunnistamme oman ruumiimme rajat, oman paikkamme tilassa ja ajassa. Kosketus on vuorovaikutteista, se on äänetöntä kommunikaatiota kosketettavan ja koskettavan välillä. Kosketuksessa kulkee mukana jokin viesti, jonka vastaanottaja yleensä analysoi automaattisesti. (Gothóni, 2012, 53.) Kosketuksella voidaan viestiä toiselle monenlaisia viestejä, kuten lohdutusta, rakkautta, rohkaisua, kannustusta ja niin edelleen. Aina kosketus ei ole kuitenkaan myönteistä, voimme koskettaa toista myös niin, että se tekee toiselle pahaakin niin fyysisesti kuin henkisesti. Kosketuksen tulkinta riippuu myös siitä minkälainen suhde koskijalla ja koskettavalla on. (Gothóni, 2012, 62.) Kosketusta voidaan kuvailla myös sanoilla lämmin, kylmä, kova ja pehmeä. Kosketus on kokonaisvaltainen psykofyysinen kokonaisuus, se koskettaa niin fyysisesti kuin somaattisesti. Luomme päivittäin kosketuksella siteitä toisiimme vuorovaikutustilanteissa. (Kinnunen ym., 2019, 28–30.) Kosketuksella voi myös liittyä ryhmään tai rajata ihmisiä pois. Luomme erilaisissa ryhmissä omia kosketuksen tapoja, kuten haalamme ystäväporukalla tai heitämme ylävitoiset urheilujoukkueessa ja näin luomme yhteenkuuluvuuden toisiimme. (Gothóni, 2012, 63.)

Kosketus tuottaa meille mielihyvää ja sitä on selitetty meille fysiologisesti muunmuassa oksitosiinihormonilla. Tunnetun ruotsalaisen oksitosiinitutkijan, fysiologi Kerstin Uvnäs Mobergin, mukaan ihmisillä on kaksi oksitosiinijärjestelmää. Oksitosiini on hormoni, joka kulkee verenkiertosamme sekä toimii välittäjäaineena hermostossa. Oksitosiini vaikuttaa parasympaattisen hermoston eli kehon sisäisen rauhoittumisjärjestelmän kautta. Sillä on monia hyviä vaikutuksia kehosamme: se edistää palautumista psykofyysisestä rasituksesta, luo turvallisuuden tunnetta, vähentää aggressiivisuutta, rauhoittaa, vähentää stressihormonipitoisuuksia ja niin edelleen. Oksitosiinia ei erity vain kosketuksessa, vaan sitä erittyy muun muassa ihmissuhteista, liikunnasta, meditaatiosta ja esteettisestä kokemuksesta. Uvnäs Moberg on tutkinut päiväkodissa, kuinka hieronnalla on saatu positiivisia kokemuksia lasten vuorovaikutukseen. Moberg kertoo, kuinka töniminen on vähentynyt lasten kesken sekä vilkkaimpien poikien aggressiivisuus on vähentynyt kosketuksen avulla. (Kinnunen ym., 2019, 32.)

Muiden aistien heiketessä kosketuksen merkitys korostuu entisestään. Esimerkiksi kuurot lapset käyttävät tuntoaistia kuulon sijasta ja oppivat lukemaan piste-kirjoitusta sormillaan. Paitsi, että tuntoaisti on olennainen kasvulle ja kehitykselle sekä kommunikaatiolle ja oppimiselle, kosketus myös lohduttaa, rohkaisee sekä kohottaa itsetuntoa. Lapsen ensimmäiset tunneyhteydet rakentuvat fyysisestä kosketuksesta, luoden perustaa myöhemmälle tunne-elämän ja älykkyyden kehitykselle. (Field, 2014, 6.)

2.2 Kosketuksen merkitys vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa

Lapsen ensimmäinen kommunikoinnin väline on kosketus. Kosketuksella on elämämme ensi metreillä suuri merkitys. Miten tulemme kosketetuksi, kun vanhempi hoitaa meitä. Kun kosketus on turvallista ja perustarpeemme tulevat tyydytettyä, saamme kokea turvaa ja rakkautta. Jos nämä jäävät puuttumaan, koemme turvattomuutta ja hyljätyksi tuloa. (Gothóni, 2012, 52.) Koemme ensimmäiset olemassaolonkokemukset kosketuksen ja liikkeen kautta. Tässä merkityksellisiä asioita ovat ruumiin pinnalla syntyvät aistimukset, paineen tunteet, kipu, lämpö ja niiden tuottamat rytmisyyden kokemukset. Kosketus tuottaa positiivisia voimia koko

kehollemme ja mielellemme. (Gothóni, 2012, 53.) Kosketus perustuu vuorovaikutukseen. Kun vanhemmat pitävät lasta sylissään ja koskettavat häntä, niin samalla lapsi myös koskettaa vanhempaa. Kun vanhemmilla on hyvä yhteys lapseensa he oppivat ymmärtämään lasta ja hänen ilmaisuaan. Positiivisen kosketuksen merkitys on siis tärkeä jo ihmisen alkutaipaleella ja siksi sitä on tuettava erilaisin menetelmin jo varhaisessa vaiheessa. (Gothóni, 2012, 55–58.) Myönteisessä kosketuksessa, kuten hieronnalla vanhemman ja lapsen välillä molemmat saavat positiivisia hyötyä, rauhallisuuden ja hyvän olon hormonit alkavat virrata molemmissa sekä stressi tasot laskevat. Molemmat saavat yhteisen rauhallisen hetken, jossa aikuiselle tarjoutuu mahdollisuus pysähtymiseen ja lapsi saa tarpeensa kuuluviin. Keskinäinen yhteys paranee näin vanhemman ja lapsen välillä. (Suntio, 2015, 78–79.)

Kosketuksella on myös rauhoittumiseen tärkeä merkitys. Nyky-yhteiskunnassamme, jossa ihmisillä on paljon stressiä ja hälinää ympärillä, onkin tärkeää pysähtyä ja viettää aikaa esimerkiksi perheen kanssa. Näin yhteistä aikaa viettämällä kosketus ja muut aistivirikkeet tulevat luonnostaan ja näin tuovat ihmisille rauhaa ja hyvää oloa. Kosketuksen on todettu luovan positiivista yhteyttä toisten välille, madaltaa vihamielisyyttä sekä puolustamisen tarvetta. (Moberg, 2007, 29–30, 32.) Kosketus myös laskee kehon stressihormonitasoa ja saa kehon tuottamaan lisää mielihyvähormoneja, dopamiinia, serotoniinia ja oksitosiinia. Näin saamme hyvää oloa sekä kehoon että mieleen. Mielihyvähormonit huoltavat, korjaavat ja uudistavat meidän kehoamme ja mieltä. (Tuovinen, 2014, 51.)

Vanhemman asenne voi tukea tai vahingoittaa lapsen kehitystä. Lapsen kehitystä tukee, kun hänet nähdään erityisenä ja hänelle annetaan arvo ja merkitys. Lasta kunnioitetaan ja aikuinen ottaa vastuun omista virheistään. Myötätuntoinen vanhempi tukee lasta soinnuttaessaan tunnetiloja ymmärtävästi ja sanoittaen todellisuutta. Ilon vaaliminen on tärkeää, myönteiset tunnetilat vahvistavat kehitystä ja avaavat mahdollisuuksia, lisäten muun muassa yhteyksiä aivoissa. Myönteisiä tunnetiloja voidaan luoda kolmea kanavaa myöten: hallinnan tunteen kautta, joka syntyy uteliaasta tutkimisesta ja löytämisestä, fyysisesti energiaa purkavasta leikistä yhdessä toisten kanssa tai kiintymys- ja hoivakokemuksista. (Mäkelä, 2019, 19–23.)

Eri kulttuureissa kosketukseen suhtaudutaan eri tavoin. Amerikassa kosketus on kielletty useissa kouluissa ja päiväkodeissa, mikä on saanut jopa vanhemmat varomaan omien lastensa koskettamista. Tämä ei ole hyvä suunta, sillä lapset tarvitsevat kosketusta selvitäkseen. Heidän kasvunsa ja kehityksensä vaatii sitä. Perhesiteet ja koskettaminen on edelleen normaalia useissa yhteiskunnissa. Ugandassa vauvat, joita kannetaan pystyasennossa, kehittyvät nopeammin ja oppivat aiemmin kävelemään. Tämä pystyasento herättää vauvojen visuaalista valppautta ja kehittää heidän niska- ja selkälihakiaan ja nämä vauvat itkevät vähemmän kuin ne, joita ei kanneta säännöllisesti. Tällaista läheisyyttä esiintyy myös lukuisissa muissa maissa, kuten Intiassa tai Japanissa, jossa koko perhe nukkuu yhdessä. Myös hieronta on näissä maissa käytetty hoivarutiini. Hieronta on todennäköisesti hoivaavaa vanhemmalle yhtä lailla, ellei enemmänkin, kuin lapselle. Lapsen hierominen helpottaa sekä isiä, että äitejä kokemaan läheisyyttä lapsiinsa. (Field, 2014, 3, 5.)

Satuhieronta käy hyvin myös päivän kuulumisten vaihtoon. Lapsi kertoo vanhemmalle päivän kulun, jonka vanhempi toistaa piirtämällä sen lapseen. Näin syntyy luonnollisesti vuorovaikutus tilanne lapsen ja vanhemman välille, jossa vanhemman on keskityttävä kuuntelemaan ja koskettamaan lasta. (Aitlahti & Reinikainen, 2020, 148–149.)

2.3 Satuhieronta-menetelmä

Satuhieronta perustuu kosketuksen positiivisiin vaikutuksiin. Menetelmän tärkeintä sisältöä on läsnä oleva kosketus yhdistettynä voimaannuttaviin satuihin. Voimauttava satu voi sisältää symbolisia viestejä. Satuhieronta on rauhoittamista, läsnäoloa, kohtaamista, itsetunnon tukemista, iloa ja leikkiä. Satuhieronnan arvot ovat arvostus, luottamus, ilo, leikki, ihmisyyys, yhteisöllisyys. Tarinan yhdistyessä kosketukseen, aktivoituu kaksi aistikanavaa, eikä ajatus karkaa niin helposti. Läsnäolosta syntyy luottamus. Eri liikkeet virittävät lasta eri tavalla, toiset rauhoittavat, toiset stimuloivat. Huolimatta nimestä ”satuhieronta”, kyse ei kuitenkaan ole perinteisen hieronnan vaikutusten tavoittelusta, vaan kosketus on

ennemmin rauhallista, läsnä olevaa sivelyä ja sormilla satujen kuvittamista lapsen selkään. Tämä rauhallinen kosketus auttaa rentoutumaan sekä purkamaan psyykkistä jännitystä. On tärkeää mahdollistaa satuhierottavan täysi rentoutuminen, ilman, että hän olisi varuillaan miettien mitä tapahtuu seuraavaksi. Satuhieronnassa kosketus pyritään pitämään sellaisena, että kosketettava saa levätä aivan rauhassa. Kutitus ei kuulu satuhierontaan. (Tuovinen, 2020, 8.)

Rauhallisesti kerrottu tarina yhdistettynä lämpimiin käsiin toimii rentouttavasti kaiken ikäisille. Satuhieronta voi tarjota arvokkaan kokemuksen vauvasta vanhuksiin. Vauvalle satuhierontaa tehdessä on hyvä olla katsekontaktissa vauvan kanssa. Vauva voi maata selällään mukavalla alustalla nähden hoitajan hellän katseen, katsellen suun liikkeitä ja kuunnellen äänen sävyjä. Vauvalle ilmeet ja eleet, samoin kuin tutuus ja toistot, ovat merkityksellisiä vauvalle. Satuhierontaliikkeinä vauvan kanssa voi käyttää pään, jalkojen ja käsien hellää silittelyä sekä tassuttelua. (Tuovinen & Uusi-Kakkuri, 2020, 8.)

Satuhierontaa aloittaessa kysytään lapselta tai lapsiryhmältä aina lupa: ”Saanko tehdä sinulle satuhieronnasta?” tai haluavatko kaikki osallistua. Osallistuminen on aina vapaaehtoista. Halutessaan lapsi voi ensin katsoa ja aikuinen voi tehdä satuhieronnasta ensin, vaikka nallelle, jotta lapsi saa katsoa, mistä on kyse. Satuhierontahetkestä pyritään tekemään mahdollisimman mukava ja rentouttava. Vaatteet saivat olla mukavat, samoin alusta. Satuhieronta voidaan toteuttaa makuultaan tai istualtaan, riippuen mikä on hyvä asento sekä satuhierojalle että satuhierottavalle. Aikuisen on hyvä rauhoittua hetki ja hengitellä syvään muutaman kerran ennen aloittamista, näin hän voi näyttää mallia rentoutumiseen ja rauhoittumiseen. Kiireettömyys on tärkeää ja satuhieronnassa kosketukselle on annettava riittävästi aikaa. Kosketuksen aistimisen kannalta myös hiljaiset hetket ovat merkityksellisiä. Satuhierontaa tehdään usein selälle, lapselle on kuitenkin hyvä saada kokemusta välillä satuhierontakosketuksesta myös käsivarsille, jaloille tai pään alueelle. Tämä voi auttaa lasta hahmottamaan kehonsa rajoja. Satuhieronnassa pysytään kuitenkin aina neutraaleilla alueilla. Tyttöillä kohdat, joissa bikinit ja pojilla, joissa uimahousut, ovat yksityisaluetta, ja yksityisyyttä kunnioitetaan. Satuhieronta lopetetaan aina samalla tavalla kuin

aloitetaankin, hieroja laskee molemmat kätensä hetkeksi paikalleen satuhierottavan selän päälle. Paikallaan olevat kädet viestittävät lapselle lämpöä ja, että nyt on turvallista rentoutua. Satuhieronnan jälkeen voidaan välillä keskustella miltä lapsesta tuntui ja mikä oli mukavaa tai mikä ei. Kiinnostus lapsen kokemuksiin vahvistaa positiivista vuorovaikutusta. Miettiä voi lasten kanssa myös muuttuiko olo jotenkin satuhieronnan aikana tai miltä tuntuu olla tekemässä sitä toiselle. (Tuovinen, 2020, 18–19.)

Satuhieronnalla voidaan tukea lapsen myönteisen kehosuhteen kehittymistä, tunnetaitojen ja itsetunnon kehitystä sekä stressinhallinnan taitoja. Sitä voidaan hyödyntää rentoutumisen apuna niin lapsilla kuin aikuisilla ja satuhieronta tarjoaa mahdollisuuden kiireettömään vuorovaikutukseen, tuoden arkeen iloa, leikkiä sekä luovuutta sekä lämpöä. Tärkeintä kuitenkin lapsen kannalta on kasvattajan läsnäolo ja pysähtyminen lapsen lähelle. Satuhierontahetkissä ollaan läsnä, kuunnellen lasta, hänen ehdoillaan, ne saavat olla rentoutumisen hetkiä, jotka johtavat kohti hyvää oloa ja kiireettömyyttä. (Tuovinen, 2020, 6.)

Sanat voidaan sanoa ja vastaanottaa nopeasti, kosketus sen sijaan tarvitsee enemmän aikaa. Tämän takia hiljaiset hetket lauseiden välissä ovat merkityksellisiä mahdollistaen lapselle aikaa aistia kosketusta sekä sen viestejä ilman kiirettä, antaen mielikuvituksen tehostaa tarinaa. Normaaliin sadun lukemiseen verrattuna satuhieronnassa tarinankerronta saa olla jopa 3–5 kertaa hitaampaa. (Tuovinen & Uusi-Kakkuri, 2020, 7.)

3 SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUS JA PERHETYÖ MUUTOKSESSA

Kirkon jäsenmäärä on ollut laskusuunnassa jo useamman vuoden, ja kirkkoon kuului vuonna 2019 68,6 prosenttia suomalaisista. Ihmiset ovat kuitenkin kiinnostuneet hengellisyydestä ja arvostavat kirkkoa, erityisesti perhetapahtumia. (Suomen ev.lut. kirkko, tilastotietoa.) Tämä jäsenmäärän lasku sekä yhteiskunnalliset muutokset perhepolitiikassa näkyvät myös seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä kävijämäärän laskuna. Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa onkin pohdittu, mitä toimintaa perheille järjestetään ja miten se palvelisi perheitä mahdollisimman hyvin.

Aiemmin kristillinen usko on siirtynyt sukupolvelta toiselle kodeissa vanhempien ja suvun välittäessä perinteitä lapsilleen. Lapset kasvoivat melko yhtenäisessä kulttuuriympäristössä ja kirkon vahvan yhteiskunnallisen aseman luodessa perustaa luterilaisen kristillisyyden juurtumiselle heidän elämäänsä. Nykyään tuo ketju katkeilee, eivätkä pelkät perinteet tai kulttuuri riitä monellekaan syyksi kuulua kirkkoon tai kokea merkitystä kristillisestä uskosta. Kirkkoon kuuluvat vanhemmatkaan eivät enää tuo lapsiaan kasteelle, kuten aiemmin. Perheissä, joissa perheenjäsenten välit ovat jännitteisiä, etäisyys sukupolvien välillä korostuu entisestään. Tutkimukset osoittavat uskonnollisuuden olevan laskussa pääosin kaikissa länsimaissa sekä Amerikassa. Näyttäisi, että tämä johtuu yhä harvemman saamasta uskonnollisesta kasvatuksesta ja sosiaalistumisesta uskontoon, eikä niinkään siitä, että yksilö luopuisi uskostaan. Uskonnollinen kasvatus nähdään nykyään vähemmän velvollisuutena ja enenevästi vapaaehtoisena. Useat tutkimukset osoittavat erityisesti 2000-luvulla perinteisen uskonnollisuuden heikentymisen kiihtyneen. Uskonnottomuuden kasvuun viittaa vahvasti tutkimuksellisesti kotien uskonnollisuuden ja uskonnollisen kasvatuksen heikentyminen. (Kirkkohallitus, 2018, 7, 14–15.)

Uskonnollisen kontekstin ollessa yhä vieraampaa niin lapsille kuin perheille korostuu matalan kynnyksen ilmapiirin tärkeys. Tilaisuuksien tulisi olla kokonaisuudessaan voimakkaasti kutsuvia ja tervetulleeksi toivottavia, joihin on helppoa tulla ja mukava olla jo ensimmäisellä kerralla. Matala kynnyks tulee

huomioida myös olemisen kannalta, ei vain tulemisen. Tilaisuudet tulisi suunnitella selkeiksi, kielellisesti ja musiikillisesti ymmärrettäväksi, ja osallistujat tulisi opastaa läpi tilaisuuden. Uskonnollisessa elämässä merkityksellisyyttä vahvistaa tuttuus merkittävästi, kun taas uusi tai outo vieraannuttaa. (Kirkkohallitus, 2018, 18.)

Joulukuussa 2019 kirkkohallitus julkaisi perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivalinjaukset. Näiden tarkoituksena on saada seurakunnat pohtimaan ja suunnittelemaan moninaista toimintaa perheille. Miten seurakunnassa kohdataan perheet sekä huomioidaanko toiminnassa monenlaiset perhemuodot sekä heidän moninaiset tarpeensa? Linjauksessa on nostettu esiin neljä asiaa. Näitä ovat: perhe voimavarana, läsnä oleva vuorovaikutus, toimintaympäristön tunteminen ja moniammatillinen yhteistyö. Yhdessä nämä luovat kokonaisuuden, jossa monenlaiset perheet saavat kokea seurakunnan olevan heille ympäristö, johon he voivat tukeutua niin arjen haasteissa ja iloissa sekä kokea hengellisyyttä. Halutessaan he voivat olla myös itse aktiivisia toimijoita. (Suomen ev.lut. kirkko. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat, 2019.)

Kirkkohallitus on luonut vuonna 2020 seurakuntien työn tueksi myös suunnitelman Polku. Polku on seurakunnille työhön väline, jolla seurakunnat voivat pohtia omia kehittämiskohtiaan, tehdä omaa polkua ja näin tarjota 2020-luvun lapsille ja nuorille vahvistusta kristittynä elämiseen ja kristillisen identiteetin kasvuun. Polku on suunnattu 0–22-vuotiaisiin ja näin se kattaa lapsen elämän kaaren lapsen odotuksesta itsenäistyvään aikuiseen. Polussa ikäkaudet on jaettu eri kehitysvaiheisiin ja näin on haluttu tukea sitä, että kaikki ikäkaudet ovat seurakunnassa tasavertaisia. Polku ohjelman tarkoituksena tarjota erilaisia menetelmiä ja ideoita, miten seurakunnat voivat kohdata lapsia nuoria ja heidän läheisiään seurakunnan toiminnassa. Polussa mietitään myös, miten kohderyhmä itse voisi osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Polussa on laajasti huomioitu se, että maailma muuttuu ja toimintatapojen seurakunnissakin pitää muuttua mukana. Siksi suunnitelmassa on huomioitu, että on olemassa monenlaisia kohtaamisen paikkoja niin kasvotusten, kuin virtuaalisesti ja näissä kohtaamisen paikoissa voi olla monenlaisia tapoja eri seurakunnissa. (Suomen ev.lut. kirkko, Polku, 2020.)

Kirkon varhaiskasvatuksen vahvuuksia ovat olleet vuosien varrella koulutetut ammattilaiset sekä mahdollisuus vastata perheiden ja yhteiskunnallisten tilanteiden muuttuviin tarpeisiin. Tulevaisuudessa tätä joustavuutta on ylläpidettävä. On oltava rohkeutta luopua vanhoista käytännöistä, jotta voidaan kehittää uutta. Painopistettä kirkon varhaiskasvatuksessa on järkevää muuttaa vanhemmuuden tukemiseen sekä vauva- ja pikkulapsiperheisiin. Monenlaisia yhteyksiä perheisiin voidaan löytää matalan kynnyksen toiminnalla, esimerkiksi muskaritoiminnalla. Kehittämisessä tulisi arvioida perheiden tarpeita. (Kirkkohallitus, 2018, 45–46.)

Kirkon varhaiskasvatuksessa erilaiset lapset ja perheet kohdataan arvostavasti ja kunnioittavasti. Kasvurauhaa vaalitaan, jokainen huomioidaan ja häntä kunnioitetaan omana itsenään. Lapsen tulee saada olla turvassa, hyväksyty ja rakastettu. Turvallinen ilmapiiri luo perusedellytykset lapsen kasvulle ja sitä vahvistaa lapsen kokemus, että hän kelpaa niin ihmisille kuin myös rakastavalle ja hänestä huolta pitävälle Jumalalle. Yhdessä tekemisen, olemisen ja ihmettelemisen kautta voidaan löytää tapoja elää todeksi kristillisyyttä ja kristillisten arvojen mukaan arjessa. Kristillinen kasvatus ei tarkoita, että lapselle esiteltäisiin vierasta, ulkopuolista asiaa. Lasta ei pyritä opettamaan uskomaan Jumalaan, vaan hänelle opetetaan miten kommunikoida kokemuksiaan Jumalasta. Uskonnolliseen traditioon kasvaminen mahdollistaa vahvemmat edellytykset eri katsomuksellisten ihmisten ymmärtämiseen, yhtä lailla kuin äidinkielen oppiminen luo pohjan oppia muita kieliä. Yhteisön jäsenenä ja lähimmäisenä kasvamista tuetaan yksilöllisen kasvun lisäksi. Lapsi voi hahmottaa omaa itseään ja omaa paikkaansa osana suurempaa kokonaisuutta yhteisöllisyyden kautta. Kun lapsi saa kokea kunnioitusta, osallisuutta sekä välittämistä, hän oppii myös kunnioittamaan ja arvostamaan toisia ja toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti. (Kirkkohallitus, 2018, 48, 55.)

Kirkon perhetyö tukee erilaisten perheiden yhteyttä seurakuntaan, hengellistä elämää, ihmisenä kasvamista, keskinäistä kunnioitusta ja välittämistä sekä jakamista haastavissa elämäntilanteissa. Kirkon perhetyön resursseja tulisi pohtia perheiden palvelemisen kokonaisuuden pohjalta. Mitä perheet toivovat? Kirkon

perhetyön tärkeä osa ovat diakoniatyö sekä diakoninen työote, on oltava valmiuksia tukea perheitä paitsi henkisesti ja hengellisesti, toisinaan myös aineellisesti. Jokaisen kirkon työntekijän työtapa tulisi olla perhelähtöinen. Kokonaisvaltaisessa perhetyössä toimitaan kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti, luottamuksessa, saannollisessa vuorovaikutuksessa ja arjen tilanteissa tapahtuvassa elämän todellisuuden jakamisessa. Työote vaatii työntekijältä joustavuutta, pedagogista osaamista, hyviä vuorovaikutustaitoja ja tietoisuutta lapsesta sekä perheen kuuntelemista. (Kirkkohallitus 2018, 71.)

Yhteydenpidossa lapsiperheisiin on oleellista ymmärtää, etteivät lahjat tai elämykset ole pysyvä syy kuulua kirkkoon, vaan sitoutumisen edellytyksenä on sanoman kokeminen merkityksellisenä. Merkittävää on mahdollisesti ennemmin kirkon tarjoama armo ja vyöhyke, joka on vapaa menestyspaineista. Seurakunnan tulisi tarjota kiitollisuuden ilmapiiriä, positiivista, aitoa suhtautumista elämään ja yhdessä hyvän elämän opettelemista. Kirkon tulisi olla tukemassa erilaisia vanhempia, niin epävarmoja kuin hengellisesti varmempiakin, ja nähdä perheet voimavarana ja osallistaan heitä toiminnan ja tuen suunnitteluun. Yhteisönä kirkko tarjoaa elämään turvaverkkoa, sekä ulottuvuutta Jumalan rakastavaan todellisuuteen. (Kirkkohallitus 2018, 60.)

4 HENGELLISYYS LAPSUUDESSA

Raamatussa Jeesus asettaa lapsen esimerkiksi opetuslapsille heidän kysyessään kuka on suurin taivasten valtakunnassa. Opetuslapsia kannustettiin pohtimaan, kuinka ihmiset voisivat olla Jumalan valtakuntaa. Lapsi on huomaamaton, sukupuolella ei ole merkitystä eikä lapsi osoita mitään erityistä tarvetta tai erikoiskykyjä. Lapsi keskellä kohtaa opetuslapset heidän kunnianhimossaan ja huolestuneisuudessaan. Lapsi nähdään hiljaisena keskellä, kun opetuslapset kinastelevat kuka on suuri. Ajatus jatkojalostuu elämiseksi suhteessa, tiedostamattomat kokemukset rakkaudesta ja hyväksynnästä, jotka ovat niin olennaisia ihmisen kehitykselle, ovat useimmin sanattomasti välittyviä. (Mountain, 2011, 262, 264). Vivienne Mountain on artikkelissaan ”Four links between Child Theology and children’s spirituality” (2011) tähän pohjautuen valinnut neljä lapsen hengellisyyden ominaisuutta, jotka voivat olla mallina aikuisten yhteiskunnalle ”täyteläiseen elämään” tai ”Jumalan valtakuntaan”. Nämä neljä ovat suhteessa toisiinsa eläminen, haavoittuvuus, luovuus ja leikkiminen sekä eläminen avoimesti ja toivossa. (263). Mountain viittaa Hayn ja Nyen tutkimukseen vuodelta 1998, jossa he tunnistivat hengellisyyden ”suhteelliseksi tietoisuudeksi”, eräänlaiseksi tiedoksi, joka eroaa kognitiivisesta tietoisuudesta. Lapsilla tämä tieto, kaipaus yhteyteen, on olemassa syvässä mielessä heidän varhaisimpien kokemuksiensa kautta. Hengellisyys ihanteellisesti jatkaa kehitystä aikuisen malliin, suhteelliseksi tietoisuudeksi, joka heijastuu elämään kykynä pohtia, ymmärtää ja löytää suhde omaan sisimpäänsä, kykynä ymmärtää ja pitää yllä ihmissuhteita, suhdetta ympäristöön ja viime kädessä suhdetta pyhään salaisuuteen. (Mountain, 2011, 263).

Ensimmäiset hengelliset kokemukset lapsi saa sylissä. Lämmin ja rakastava vanhempi luo lapselle turvallisen ja hyvän kasvualustan ja yhteyden vanhempaansa. Tähän perustuu lapsen jumalakuvan ja jumalasuhteen kokemuksellinen perusta. Lapsen uskoon vaikuttaa se uskovatko hänelle tärkeät ihmiset Jumalaan. Ensimmäisten lapsen ikävuosien aikana lapsi ottaa vanhemmistaan esimerkkiä ja jos usko on osa heidän elämänsä, hän ottaa sen myös omaan elämänsä koska kaikki muukin on yhteistä vanhempien kanssa. (Kinnunen, 2011, 22–23.) Tätä lapsen uskonelämän kehittymistä voitaisiin kutsua tieteellisellä

termillä socialisaatio, jossa lapsi omaksuu vanhemmilta käyttäytymis- ja toimintatapoja mallioppimisen kautta. Hyvässä ja onnistuneessa socialisaatiossa lapsi omaksuu vanhempinensa arvot, kun kodin ilmapiiri on lämmin, keskusteleva, läsnä oleva ja vanhemmat ohjaavat lasta. Arvojen siirtymiseen ja vahvistumiseen liittyy myös se, kuinka läheinen lapsi on vanhempien kanssa ja kuinka paljon hän on tekemisessä samalla lailla ajattelevien ja uskovien kanssa. Mitä enemmän kanssakäymistä on, sitä enemmän ne vaikuttavat häneen. (Kinnunen, 2011, 28.)

Kirkon tulevaisuusselonteossa viitataan uuteen kehityspsykologian tutkimukseen, joka tukee näkemystä siitä, miten lapsi on kykenevämpi, kuin aiemmin on ymmärretty. Alison Gopnikin mukaan jo vauva rakentaa ja testaa mielen karttoja, omaksuen vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa heidän uskomuksiaan, tunteitaan, motivaatioitaan, persoonallisuuden piirteitä sekä intressejä. Lapsi ei ainoastaan matki, vaan luo uutta leikin kautta. Hän kehittää jumalakuvia myös, kun vanhempi ei niitä tarjoa. (Kirkkohallitus, 2018, 54.)

Pohjimmillaan hengellisyys on vuorovaikutusta. Kotona hengellisen kasvatuksen tärkein osatekijä on rakastava kanssakäyminen. Kristillinen traditio tähden-tää tätä myös puhuessaan taivaan isästä. Hengellisyys muokkaantuu vuorovai-kutussuhteissa ja sen kehittyminen edellyttää läheisyyttä ja luottamusta. Evan-geliumin pitää olla ehdottomasti positiivinen asia lapselle, eikä myönteiseen hengelliseen kasvuun kuulu helvetin pelko kenenkään osalle, vaan va-paus turvalliseen eettiseen pohdintaan. (Kirkkohallitus 2018, 57.)

Kun aikuisilta on kysytty, mitä he muistavat uskonnollisista lapsuusmuistoista, he vastaavat usein, niiden liittyvän tunnekokemuksiin. Se voi olla muisto lämpimästä aikuisesta, rauhallisesta tilasta kirkossa, laulusta tai lämpiämistä tunnelmasta joulukirkosta. Puhuttu sana ei ole niinkään jäänyt mieleen, vaan tunnelma sanan ympärillä. Siksi onkin tärkeää pohtia kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhe-työssä, minkälaisessa tilassa ollaan ja onko siellä lämpöä, iloa ja py-hyyttä. Usein lapset tulevat sinne vanhempiensa kanssa ja näin luodaan kirkko-tie, joka muistetaan myöhemminkin. (Kinnunen, 2011, 25–26.)

Hengellisesti merkittävät kysymykset eivät ole kadonneet minnekään. Miksi olen olemassa? Mikä on kuolema? Mitä seuraa sen jälkeen? Nämä sekä muut kysymykset kiinnostavat yhä kaikkialla ympäri maailman. Ihmisten on länsimaissa pyrittävä löytämään uusia tapoja keskustella näistä asioista. Vanhempia on tuettava hengellisyyden tunnistamisessa itsessään ja lapsessa. Lapsen kysyessä missä hän oli ennen kuin hän syntyi, hän on saanut kiinni elämän hämmästelystä. Lapset tuovat esiin hengellisyyttään myös järjestäessään hautajaiset eläimelle tai miettiessään vaihtoehtoja kuoleman jälkeisessä elämässä. Lapsi voi myös ilmaista spirituaalista yhteyttä todellisuuteen, jota emme näe, kertoessaan näkevänsä asioita, joita muut eivät näe. Vanhemmat voivat mennä hämilleen lasten tuodessa esiin uskonnollisia kysymyksiä. Lapsi tarvitsee kuitenkin tilaa sanoittaa ja tunnistaa hengellisiä kokemuksia. Vanhemmat tarvitsevatkin rohkaista keskustella myös itselle hankalista aiheista. Asioita voidaan ihmetellä yhdessä. Lapset saavat välineitä ihmettelyyn ja kokemustensa ilmi tuomiseen, aikuisten puhuessa luontevasti uskonnollisista aiheista. Aikuisia voidaan tukea ja rohkaista myös taiteen keinoin suurten kysymysten lähestymiseen. Hengellisten merkityssuhteiden kehittämisessä taiteella on suuri rooli ja lapsi hyötyy leikin ja mielikuvituksen käyttämisestä. (Kirkkohallitus 2018, 55.)

Vanhempien kanssa vietetyt hetket ja yhteinen tekeminen ovat äärimmäisen tärkeitä lapselle. Ne luovat tunnetta, että hänestä välitetään ja hän on tärkeä. Ne luovat myös tärkeitä muistoja, joissa vanhemmat leikkivät, lukevat, retkeilevät ja ovat yhdessä lastensa kanssa. Esimerkiksi lukuhetkillä yhdistyy tunneilmapiiriä hoitava seikka, olemme toistemme kanssa lähekkäin, mikä lisää yhteenkuuluvuutta, sekä pysähdymme silloin hetkeen ja rauhoitumme. (Kinnunen, 2011, 44–45.)

5 SATUHIERONTA ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ

5.1 Satuhieronta sosiaalialan perhetyössä

Sosiaalihuoltolain alaisena palveluna perhetyöhön ei vaadita lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyön tavoitteena on tukea asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointia, vahvistaa perheen voimavaroja ja parantaa vuorovaikutusta. Perhetyötä voidaan luokitella ehkäiseväksi tai korjaavaksi työksi. Perhetyö on sosiaaliohjausta, jota tehdään pääosin sosiaalitoimen, neuvolan, koulun tai päiväkodin yhteydessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.)

Käytännössä perhetyöntekijä voi tukea perheen päivärytmin muodostumista, ohjata nukkumis- ja ruokailuasioissa sekä esimerkiksi tukea lasten ja vanhempien vuorovaikutuksen kehitystä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.). Myönteinen kosketus tukee lapsen tasapainoista kehitystä ja kasvua. Satuhieronta on yksi keino tuoda kosketusta myönteisellä tavalla arkeen, viestien lapselle kuinka tärkeä hän on. Turvallisen kosketuksen ja satujen avulla voidaan vahvistaa luottamusta ja ehkäistä ennalta stressiperäisiä oireita. Satuhieronnassa sovelletaan voimauttavia satuja, joilla voidaan pyrkiä muun muassa vahvistamaan lapsen perusturvallisuuden tunnetta. (Hyvinvoiva perhe, i.a.)

Kosketuksella voimme välittää elämän eri tilanteissa konkreettista fyysistä ja henkistä tukea. Kunnioittavilla kosketustekniikoilla voimme lievittää kokonaisvaltaisesti asiakkaan ja hänen koko perheensä henkistä, fyysistä tai psyykkistä kärsimystä sekä voimme rauhoittaa ja auttaa rentoutumaan sekä helpottaa kipua ja luoda toivoa lohduttaen. Kunnioittavaa kosketusta ja sen eri käyttötapoja voidaan sosiaalityössä hyödyntää osana perheen kokonaisvaltaista tukea. (Styrman & Torniainen, 2018, 25.) Kunnioittava kohtaaminen edellyttää tietoista läsnäoloa, se ei ole vain laadukasta ammatillista kohtaamista, vaan siinä kohdataan ihminen. Se on ihmisten välistä, avointa dialogia. Tämä lähestymistapa pyrkii auttamaan ihmisen löytämään oman potentiaalinsa ja sen hyvän mikä hänessä on,

sekä olemaan voimauttavaa kaikille osapuolille. Hankalissa elämäntilanteissa kunnioittavan kohtaamisen synnyttämä myönteinen noste voi synnyttää toivoa ja helpotusta, mikä auttaa löytämään ratkaisuja myös vaikeissa vuorovaikutustilanteissa. Koskettamisessa ei koskaan ole kyse pelkistä tekniikoista, läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkitys korostuu erityisesti kriiseissä. Kosketuksella voi välittää tunneviestejä, tukea sanatonta vuorovaikutusta sekä tukea yhteyden löytämisessä. Ihminen tarvitsee hyväksyvää, lempeää kosketusta voidakseen hyvin. Yhteys toisiin ihmisiin ja kohdatuksi tulemisen kokemukset mahdollistuvan kosketuksen kautta ja ilman sitä ihminen voi tuntea itsensä erilliseksi muista. (Styrman & Torniainen, 2018.)

Vuorovaikutuksen tukemista vanhemman ja lapsen välillä voi tukea perhetyössä erilaisissa ryhmissä, kuten vanhempi-vauva ryhmissä, joissa tavoitteena on heidän vuorovaikutuksensa tukeminen eri menetelmillä. Ryhmässä, jossa kokoontuu useampi vanhempi lapsineen, vanhemmat näkevät erilaisia tapoja kommunikoida lapsensa kanssa. Näin vanhempien näkemykset lapsista ja vuorovaikutuksesta laajenevat. Ryhmät ovat hyviä vertaistuen paikkoja ja vanhemmat voivat keskustella arjestaan ja sen tuomista asioista muiden samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa, ja löytää sitä kautta arkeen voimia ja mahdollisesti uusia tapoja tai keinoja lapsensa kanssa toimimiseen. Ryhmän ohjaajilla on tärkeä rooli seurata vanhempien ja lasten kanssa vuorovaikutusta ryhmätilanteissa, antaa tukea ja neuvoa ja kannustusta vanhemmalle jo siinä hetkessä, kun havainnointi on tapahtunut. Ohjaajat voivat myös miettiä seuraaviksi kerroiksi erilaisia menetelmiä, mitkä tukisivat parhaiten juuri sitä ryhmää vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Ryhmän koko onkin hyvä pitää aika pienenä, jotta kaikki vanhemmat saisivat ääneensä kuuluviin sekä ohjaajien on helpompi havainnoida ja pitää ryhmää kasassa. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen, 198–200.)

5.2 Satuhieronta varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus Suomessa perustuu Valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Valtakunnallisten perusteiden pohjalta varhaiskasvatuksen

järjestäjät laativat paikalliset suunnitelmansa. Opetushallitus määrittelee varhaiskasvatuksen tehtäviksi lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä huoltajien tukemisen kasvatustyössä mahdollistaen vanhempien osallistumisen opintoihin tai työelämään. Jokaiselle lapselle päivähoitossa olevalle lapselle laaditaan yhdessä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa oma henkilökohtainen ja yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. (Opetushallitus, 2020.)

Yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto on päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus. Toiminta päiväkodeissa on ryhmämuotoista ja lapsiryhmät voidaan muodostaa esimerkiksi huomioiden lasten ikä, tuen tarve tai sisarussuhteet. Ryhmien muodostamisessa huomioidaan pedagoginen tarkoituksen mukaisuus sekä ryhmäkokoon ja henkilöstön mitoittamiseen liittyvät säädökset. Pedagogiikan merkitystä korostetaan varhaiskasvatuslaissa. Varhaiskasvatuksen opettajilla on kokonaisvastuu toiminnan suunnittelusta lapsiryhmissä. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on myös toiminnan suunnitelmallisuus, tavoitteellisuuden toteuttaminen ja toiminnan arviointi sekä kehittäminen. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan kuitenkin yhdessä kaikkien eri työntekijäryhmien kesken. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda pohjaa elinikäiselle oppimiselle ja se on olennainen osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Henkilökunnan tulee rakentaa luottamuksellinen suhde lapseen. Kunnioittava ja tasavertainen yhteistyö huoltajien kanssa luo lapsen elämään turvaa ja jatkuvuutta. (Opetushallitus, 2018, 14.)

Lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus huolenpitoon, hyvinvointiin ja suojeleluun, lapsen mielipiteen huomioiminen ja tasa-arvoisen sekä yhdenvertaisen kohtelun edellytys ja kieltä syrjiä lasta YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä varhaiskasvatuslain mukaisesti ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjan yleisperiaatteet. Varhaiskasvatus pyrkii suojelemaan ja edistämään lasten oikeuksia turvalliseen ja hyvään lapsuuteen. Lapsuuden itseisarvo on käsityksenä varhaiskasvatuksen perustana tarkoittaen, että jokainen lapsi on arvokas ainutlaatuisena omana itsenään. Kaikilla lapsilla on oikeus tulla huomioiduksi, kuuluksi, ymmärretyksi ja nähdyksi juuri sellaisena kuin on ja myös yhteisönsä jäsenenä. (Opetushallitus, 2018, 15.)

Harrison (2001) tunnisti kaksi tyypillistä tapaa koskettaa, jotka voivat toimia kiintopisteinä varhaiskasvatuksen toimijoilla: muodollinen kosketus ja hoitava kosketus. Muodollinen kosketus on perusfyysistä kosketusta lasten kanssa syöttäessä, pukiessa, siirtyessä tai hoitaessa sairasta. Muodollisella kosketuksella ei ole juurikaan terapeuttista merkitystä ja se voi vaikuttaa myös vastakkaisesti, mikäli se on ensisijaista kosketusta lapsille. Hoitava kosketus on lohduttavampaa luonnoltaan ja sisältää hellää kosketusta, silittämistä ja hierontaa. Se on myös sosiaalisempaa ja sen tavoitteena on tuottaa enemmän positiivisia ja välittömiä tuloksia, kuin muodollinen kosketus, joka on käytännöllisempää. (Harrison, 2001, 235–241.)

Varhaiskasvatuksen kaikkien työtapojen on tuettava lapsen oppimista ja kehitystä ja ne on kyettävä myös pedagogisesti perustelemaan. Lasten osallisuutta voidaan vahvistaa kohtaamalla lapset sensitiivisesti ja tarjoamalla heille positiivisia kokemuksia kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. (Opetushallitus, 2018, 24, 26.) Myönteinen kosketus antaa varhaiskasvattajalle oivan työkalun lasten kanssa toimimiseen. Satuhieronnalla on paljon hyviä vaikutuksia päivähoidossa. Satuhieronta tekee siirtymätilanteista helpompia, ehkäisee ristiriitoja, parantaa lasten keskinäisiä välejä, lähentää lapsia ja aikuisia sekä psykosomaattiset oireet vähenvät. Satuhierontaa voi päivähoidossa soveltaa kaikkiin päivän touhuihin. Sitä voidaan toteuttaa monin eritavoin, kuten että aikuinen hieroo yhtä lasta, lapset hierovat toisiaan tai leikitään yhdessä toiminnallisia satuhierontaleikkejä. (Tuovinen, 2014, 90–91.) Myönteinen vuorovaikutus tukee lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä (Opetushallitus, 2018, 27.)

Virve Keräsen, Jaana Juutisen ja Eila Estolan (2017) tutkimuksessa kuvattiin videoepisodeja kasvattajan ja lapsen välisestä kosketuksesta sekä käytiin ryhmäkeskusteluja kasvattajien kanssa. Tutkimuksessa haluttiin selvittää mikä on kosketuksen merkitys varhaiskasvatuksessa ja miten se ilmenee käytännössä. Tuloksissa kävi ilmi, kuinka tärkeää on tiedostaa kosketuksen merkitys varhaiskasvatuksessa. Kun varhaiskasvattaja tulee tietoiseksi omasta ja toisten tavasta koskettaa, kosketuksen merkitys syventyy kasvatussuhteessa ja siitä voi näin tulla osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Kuten tutkimuksissa oli

kerrottu, kosketuksella on monenlaisia hyötyjä varhaiskasvatuksessa, ja se on yksi tärkeimmistä kommunikoinnin välineistä. Kun kasvattaja tekee tietoista kosketusta, sillä on suurempi merkitys kuin tiedostamattomalla kosketuksella. Eräs tutkittava olikin pohtinut asiaa pitäisikö kosketuksen välissä olla, vaikka Satuhieronta-menetelmä, jolloin kosketus tulee tietoiseksi. Kosketus on myös kasvattajan ja lapsen yhteinen hetki, jossa he kohtaavat toisensa. Dialogisuus onkin tärkeää päivähoitossa ja näin kosketuksella on siinä myös merkityksensä. Tutkimus kannustaa päivähoiton kasvattajia kosketuksen pedagogiikkaan käyttöön ja erityisesti tiedostamaan sen merkityksen omassa työskentelyssään. (Keränen, Juutinen, Estola, 2017.)

Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteeksi muun muassa toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka perustuu lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön ja tarjoaa mahdollisuuden myönteisiin oppimiskokemuksiin (L 540/2018). Uudet satuhierontamateriaalit tuovat uusia käyttömahdollisuuksia satuhieronnan hyödyntämiseen muun muassa luontokasvatukseen, mihin löytyy 10 erilaista luontotehtävää Sanna Tuovisen ja Noora Uusi-Kakkurin kirjasta Pikkupupun ensimmäinen talvi (2020, 10–11). Varhaiskasvatuksessa arjen toimin ja valinnoin osoitetaan vastuullista suhdetta ympäristöön ja luontoon. Luonto ja pihat kuuluvat varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin. Erilaisissa oppimisympäristöissä tuetaan myös lasten kielellistä kehitystä sekä kielitietoisuutta. (Opetushallitus, 2018, 28.) Vuonna 2020 julkaistuissa satuhierontakorteissa ”Tuuli tanssii, Metsä kuiskaa” riimitykset tarjoavat mahdollisuuden uudella tavalla maalaila sanoilla ja herätellä lasten kiinnostusta suomen kieleen ja sanoilla leikkimiseen ja luomiseen. Näiden korttien satuhieronnat johdattavat myös ihastelemaan luonnon ihmeitä, tavoitteena tukea ja rikastuttaa lasten luontosuhdetta. Näitä satuhierontakortteja voikin hyödyntää osana luonto-, taide- tai aistikasvatusta. Satuhieronnan positiiviset vaikutukset vaikuttavat kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen, oppimiseen, elämän laatuun ja siitä nauttimiseen, niitä tukien. (Tuovinen, 2020, 4, 10.) Taiteellinen ilmaisu ja kokeminen tukevat lasten oppimisedellytyksiä, positiivista minäkuvaa, sosiaalisia taitoja ja valmiuksia jäsentää ja käsittää maailmaa. Tutkiminen, tulkitseminen ja luominen harjoittelemalla erilaisia ilmaisutaitoja kehittää oppimisen ja ajattelun taitoja. Taito

luoda mielikuvia ja kuvitella on edellytys lapsen eettisen ajattelun kehitykselle. (Opetushallitus, 2018, 38.)

Satuhieronnan avulla voidaan luoda hyväksyvä ilmapiiri, joka ruokkii maaperää itseilmaisulle ja luovuudelle. Luovuuteen kannustaminen onkin yksi satuhieronnan tavoite. Lapset voivat itse kertoa uusia tarinoita satuhieronnan pohjaksi esimerkiksi satuhierontakortteja hyödyntäen. Lapset voivat keksiä satuhierontahetken jälkeen millaisen tanssin satuhieronnasta voisi keksiä tai he voivat piirtää kuvia satuhieronnan maisemista. Satuhieronta materiaaleista löytyy myös valmiita ideoita muun muassa vuorovaikutusleikkeihin. (Tuovinen, 2020, 7, 15–17.) Varhaiskasvatuksen henkilöstö mallintaa lapsille moninaisten ihmisten myönteistä kohtaamista sekä ohjaa lapsia hyviin tapoihin ja ystävällisyyteen. Vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja on mahdollista harjoitella yhteistyöhön perustuvan toiminnan kautta moninaisissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tukea lapsen turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä suojelemaan ja kunnioittamaan omaa sekä toisen kehoa. (Opetushallitus, 2018, 20, 21.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään myös, että lapsille mahdollistetaan tunnetaitojen ja esteettisen ajattelun kehittämistä sekä heitä tuetaan oppimaan toimimaan ja hyödyntämään osaamistaan myös toisten parhaaksi (2018, 16, 18). Hieronnalla voidaan parantaa yhteyttä ryhmän välillä, koska kosketus voi ehkäistä jännityksen syntymistä tai helpottaa jännitystä. Lapset voivat kosketuksellaan toiselle välittää sanomaa olet arvokas, kunnioitan sinua ja olet hyvä juuri tuollaisena. Kosketus luo myös sillan lapsen ja varhaiskasvattajan välille. Varhaiskasvattaja pääsee hieronnan kautta lapsen lähelle luontevasti ja voi näin aistia lapsen tunnetiloja. Hieronnan kautta tuleva kosketus on siis luonteva ja hyvä tapa tutustua ryhmään ja toisiinsa niin lapsien kuin varhaiskasvattajienkin. (Suntio, 2015, 79–80.) Lasten oppimista tukevat myönteiset tunnekokemukset sekä vuorovaikutussuhteet. Lapsen turvallisuudentunne sekä hyvinvointi vahvistaa oppimisen edellytyksiä. Kokemus kuulumisesta yhteisöön ja vertaisryhmä ovat olennaisia lapsen osallisuuden ja oppimisen kannalta, lasten tulisi saada onnistumisen kokemuksia sekä iloa itsestään oppijana sekä omasta toiminnastaan. (Opetushallitus, 2018, 17.)

Mikäli samalla varhaiskasvattajalla on useampia lapsia hierottavana, voidaan sopia, että satuhieronta tehdään jokaiselle vuorotellen, mahdollistaen jokaiselle oman jakamattoman huomion. Lapsen kieltäytyessä satuhieronnasta hänen päätöstään kunnioitetaan, hyödyntäen satuja ja positiivista kosketusta muilla mieluisemmilla tavoilla, luottaen, että lapsi pyytää satuhierontaa ollessaan siihen valmis. Luettaessa satua elektroniselta laitteelta, on hyvä käyttää sinivalosuodatinta himmentämään näyttöä. (Tuovinen & Uusi-Kakkuri, 2020, 6.) Satuhierontaa voi toteuttaa lapsiryhmässä myös ringissä tai jonossa istuen tai pareittain. Tällöin satuhieronnassa on hyvä pysyä selän, käsivarsien ja päänalueella, jolloin se on helpompaa toteuttaa. Ohjeita voi tarvittaessa mukauttaa tilanteeseen sopivasti käsillemme ja selällemme. (Tuovinen, 2020, 12.)

5.3 Satuhieronta seurakunnan perhetyössä

Satuhieronnan käyttäminen seurakunnassa voi olla lapsille ja vanhemmille tärkeä positiivinen tunnekokemus seurakunnasta, saa tuntea olevansa rauhassa ja lapsi saa kokea pyhyttä rakastavan vanhemman kosketuksessa. Seurakunta tukee uskonnollisena yhteisönä kodin uskontokasvatusta ja tällä tavalla tarjoaa ympäristön, jossa lapsi kokee uskonnollista kieltä, rituaaleja ja hengellisiä elementtejä (Kilpeläinen 2016, 87).

Vanhemman kyky sitoutua lapseensa riippuu hänen voimavaroistaan ja hänen saamansa tuki lisää hänen toimintamahdollisuuksiaan. Mikäli vanhempi jää ilman tukea, hän voi kääntyä lastaan sekä hänet tuetta jättäneitä aikuisia vastaan. Lämpimät ihmissuhteet sekä kuulluksi tuleminen, ryhmään hyväksyttynä kuuluminen ja osallisuuden kokemukset ovat suojaavia ja vahvistavia tekijöitä niin vanhemmille kuin lapsille. (Mäkelä, 2012, 6, 9.) Seurakunnan toiminta on perhelähtöistä, tavoitteena tukea ihmisiä suhteessa itseen, toiseen, luomakuntaan sekä Jumalaan. Ihmisen perustarve, tulla nähdyksi, hyväksytyksi ja rakastetuksi juuri sellaisena kuin on, huomioidaan. Seurakunnassa jokainen ihminen kohdataan kunnioittavasti ja hyväksyen kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti. (Suomen ev.lut. kirkko. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat 2019, 3.)

Luterilaisessa kirkossa ihmiskäsityksemme pohjautuu siihen, että ihminen on kokonaisvaltainen yksilö, jossa kaikki ihmisyyden osa-alueet ovat yhtä merkittäviä. Luomisen teologian perusteella ajattelemme, että kaikki ihmiset yhtä arvokkaita. Siksi on tärkeää, että jokainen tulee kohdatuksi omana itsenään. Satuhieronnassa tämä toteutuu hyvin, kun ollaan rauhassa, eikä kiirehdiä mihinkään. (Aitlahti & Reinikainen, 2020, 13.)

6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite on tuottaa ohjeistusta ja mallia käytännön toiminnasta konkreettisten tuotosten kuten tapahtumien, oppaiden tai näyttelyiden kautta. Toiminnallinen opinnäytetyö on käytännönläheinen ja työelämälähtöinen. Opiskelija osoittaa oman alansa tietojen ja taitojen hallinnan opinnäytetyöllä. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 9–10.) Toiminnallisen opinnäytetyön prosessiin kuuluvat kehittämisen ja toiminnan vaiheet toteutuvat dialogisesti tai trialogisesti toimijoiden kanssa tietyssä toimintaympäristössä, meidän tapauksessamme Oulunsalon seurakunnan varhaiskasvatuksessa, vuorovaikutteisesti. Tämä sisältää keskusteluita, arviointia yhdessä, toiminnan mahdollista uudelleen miettimistä, palautetta sekä vertaistuen mahdollisuuden. Tällainen opinnäytetyö mahdollistuu ainoastaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toiminnan ytimessä. (Salonen, 2013, 6.) Tämän toimintatavan valitsimme, koska se sopii hyvin seurakunnan toimintaan, sekä koimme sen tukevan työskentelyämme parhaiten kohti tuloksia.

Opinnäytetyömme koostuu teoriaosuudesta, suunnittelemastamme Satujen taikaa- perheiden illan kuvauksesta sekä toiminnan arvioinnista ja pohdinnasta. Omalla opinnäytetyöllämme haluamme tuoda perheille arkeen kosketuksen tuoma hyvää oloa sekä lisätä vuorovaikutusta aikuisen ja lapsen välillä. Näin tuomme perheille uuden menetelmän, joka parantaa heidän elämänlaatuaan sekä tuomme myös seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijöiden käyttöön menetelmän, jota he voivat käyttää tukeakseen perheitä heidän arjessaan. Kirjallisuuskatsausta hyödynnämme teorian tiedon keräämiseen sekä pohjana menetelmän käytettävyyden pohtimiseksi sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen kentällä. Satuhieronta-menetelmän teoria tiedolla haluamme luoda pohjan sille, miksi satuhierontaa kannattaa käyttää varhaiskasvatuksessa, sekä sosiaalialalla perheiden kanssa, ja mitä kaikkia hyötyjä siitä on lapsille ja perheille.

Spiraalimallisena kehittämistehtävämme toteutuu ikään kuin spiraalina, kehänä, joka muodostuu tehtävästä, sen järjestämisestä, Satujen taikaa- iltojen

toteutuksesta, sekä arvioinnista. Toiminta on reflektiivistä ja vuorovaikutteista läpi projektin. (Salonen, 2013, 15.)

6.2 Tavoitteet ja merkitys

Halusimme kehittää teemallisia perheiden iltoja lisätäksemme seurakunnan perheiden iltojen vetovoimaisuutta sekä hyödyntääksemme satuhieronnan mahdollisuuksia tukea perheitä. Halusimme tukea positiivista vuorovaikutusta lasten ja vanhempien välillä, ja kokeilla ja kannustaa perhetyöntekijöitä rohkeasti kokeilemaan uutta. Tavoitteenamme oli myös tarjota vanhemmille uusia keinoja tukea lapsia rentoutumiseen ja rauhoittumiseen.

Arki perheissä ja perhetyössä eri sektoreilla sekä varhaiskasvatuksessa on usein kiireistä ja lapset voivat kaivata enemmän huomiota ja positiivista kosketusta kuin aikuiset huomaavat tai ehtivät tarjota. Huomiota kaipaava lapsi voi hakea huomiota käytöksellä, joka ei välttämättä ole aikuisen näkökulmasta toivottavaa. Mikäli tähän käytökseen reagoidaan negatiivisesti, tällä voi olla pitkäaikaisia seurauksia. Lapsen käyttäytyessä epätoivotusti, vanhemman tai kasvattajan tulisi osata erottaa lapsen persoona ja lapsen käyttäytyminen, jotta lapsi oppii, ettei hän ole huono, vaikka olisi tehnyt väärän valinnan (Trogen, T., 2020). Satuhierontahetket tarjoavat mahdollisuuden olla aidosti läsnä ja tarjota lapselle läheisyyttä, mikä voi auttaa kasvattajia tiedostamaan positiivisen kosketuksen merkitys ja sen myönteisiä vaikutuksia. Satuhierontahetket voivat tarjota erilaisille lapsille myönteisiä kokemuksia vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa sekä kokemusta hyväksytyksi tulemisesta sellaisena kuin on. Lapsi saa kokea olevansa merkityksellinen, häntä kunnioitetaan ja hänestä välitetään. Satuhieronta tarjoaa myös kasvattajille mahdollisuuden heittäytyä leikin ja satujen maailmaan, keskittyä hetkeen ja olla läsnä. Tämä auttaa luottamussuhteen kehittymistä lasten ja kasvattajien välille.

Koska opinnäytetyömme toiminnallinen osuus tapahtui seurakunnassa, suunnitelimme tuokiot tukemaan vanhempia kristillisessä kasvatuksessa tuomalla iltoihin mukaan hartaushetken, johon myös kuului satuhieronnan elementtejä.

7 SATUHIERONTA OULUN SALON SEURAKUNNAN PERHEIDENILLOISSA.

7.1 Kehittämistoiminnan prosessi

Prosessimme alkuvaiheessa olimme yhteydessä Oulunsalon seurakunnan varhaiskasvatukselle ja kerroimme ideastamme satuhieronnan käytöstä seurakunnan perhetyössä. Idea otettiin hyvin vastaan, koska heillä oli ollut puhetta kehittää perheideniltoja.

Seuraavaksi mietimme, milloin voisimme tulla pitämään satuhierontaa ja sovimme heidän kanssaan kolme kertaa keväälle 2020. Sovimme myös, että kehitämme perheiltojen rakennetta ja nimeä. Kun rakenne ja nimi oli mietitty ja hyväksytty, niin aloitimme aktiivisen markkinoinnin sosiaalisessa mediassa, paikallisessa seurakuntalehdessä sekä seurakunnan toiminnassa. Iltojen nimeksi päätettiin satujen taikaa-illat. Sovimme myös iltapalatarjoilusta seurakunnan kanssa.

Tutustuimme satuhierontamateriaaleihin ja teimme näihin kolmeen kertaan rungot yhdessä ja mietimme, mitä toimintaa otamme mukaan. Tutustuimme myös muihin materiaaleihin, joita voimme soveltaa kristillisessä viitekehyksessä satuhierontaan yhdistäen, muun muassa Vauvamuskari-materiaalit. Jatkoimme aiheeseen perehtymistä tutustumalla tutkimustietoon kosketuksen merkityksestä, sekä sen erilaisista käyttö mahdollisuuksista. Tämän pohjalta pystyimme peilaamaan käyttömahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa sekä sosiaalityössä perheiden tukena. Tutkimme myös, miten positiivista kosketusta on lähesetty eri tutkimuksissa ja millaisia tuloksia näissä on saatu hyödyntäen näin aikaisempaa tietoa. Luimme aikaisempia, aihealuetamme lähellä olevia, kehittämistä tai tutkimusraportteja. (Salonen, 2013, 23.)

Päätimme kirjata prosessia ylös jokaisen illan jälkeen opinnäytetyöraporttiimme, voidaksemme kehittää ja huomioida pieniäkin asioita, joita voisimme parantaa, keräten myös aktiivisesti palautetta perheiltä heidän kokemuksistaan. Pyrimme huomioimaan inhimillisiä ja sosiaalisia piirteitä, jotka vaikuttavat

kehittämistoimintaamme. Siksi hyödynsimme spiraalimallia, arvioiden, kehittämistehtäviä hyödyntäen ja valmiina uudelleensuuntamaan tai tarkentamaan iltojen sisältöä. Huomioimme ihmisten erilaisuuden, mikä luo haastetta. (Salonen, 14.) Osalle lapsista esimerkiksi voi sopia hyvin lyhyt satuhierontahetki, kun toinen nauttisi mielellään pidempään. Joillekin perheille kosketus voi olla vierasta tai hankalaa. Pyrimme tukemaan kaikkia perheitä heidän omine tarpeineen.

Teimme yhdessä palautekyselylomakkeen, jonka tarkoituksena oli selvittää jokaisen kerran jälkeen, mitä perheet pitivät kerrasta, kokivatko he, että satuhieronnan käyttö tukisi lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta sekä perheiden illan merkitystä heidän elämässään. Jokaisella kerralla mukana oli tarkoitus olla myös seurakunnan työntekijä, jolta saisimme suullisen palautteen toiminnastamme. Näistä oli tarkoitus kirjoittaa yhteenveto ja katsoa, onko perheideniltojen kävijämäärissä tapahtunut muutoksia ja millaisen vastaanoton uusi malli on saanut.

Pohdimme menetelmän ja Sadun Taikaa-perheiden iltojen käytettävyyttä myös sosiaalityön perhetyössä sekä lasten ja perheiden kanssa varhaiskasvatuksen työssä.

Olemme molemmat pitkän työkokemuksen omaavia lastenohjaajia, mutta emme olleet työskennelleet aiemmin yhdessä. Meillä molemmilla on omia toimintatapojamme ja vahvuuksiamme sekä heikkouksia, joita voimme nyt avoimesti myös reflektoida, mikä tukee ammatillista kasvuamme. Spiraalimalli myös tunnistaa ihmiset luovina toimijoina ja oppijoina, niin kuin mekin molemmat tätä toteuttaessamme olimme. Pyrimme hyödyntämään hiljaista osaamistamme, elämämme aikana karttuneita sosiaalisia, emotionaalisia, kulttuurisia taitoja parhaamme mukaan. Spiraalimallin mukaisesti hyödynsimme myös yhteisöllistä työskentelytapaa ja kollektiivista asiantuntijuutta, jotka olemme kokeneet hyviksi omassa työssämme. Mallin mukaisesti etenimme myös pienin askelin, emme voineet suunnitella kaikkea valmiiksi, vaan tarkoitus oli tarkentaa suunnitelmaa ja muuttaa sitä tarpeen mukaan. (Salonen, 2013, 14.)

7.2 Satujen taikaa- iltojen toteutus

Aloitimme maaliskuun puolivälissä satujen taikaa- iltojen pitämisen, tarkoituksena pitää ne kerran kuussa kolme kertaa peräkkäin kaksi tuntia per kerta. Laitoimme ensin tilan satuhierontaan sopivaksi. Olimme asettaneet lattialle sopivilla välimatkoilla pehmeät jumppamatot perheitä varten, jotta lapsilla on mukavan pehmeä ja lämmin makoilla hierottavana. Huomioimme myös, että jokaisella vanhemmalla on näköyhteys ohjaajiin, mikäli se haluavat katsoa mallia satuhieronnan toteuttamiseen. Ohjelmassa oli ensin hartaus, joka piti sisällään satuhierontaelementtejä sekä varsinainen satuhierontahetki. Satuhierontahetken aloitimme Jukka Salmisen laulua ”Ilonhippuja” kuunnellen ja sen mukaisesti lapsen selkään piirtäen. Rutiinit luovat turvaa ja ajatuksena oli tehdä tästä iltojen rutiini, jolla siirrytään tutulla tavalla aina satuhierontahetkeen. Satuhierontahetki aloitettiin satuhieronnan periaatteiden mukaisesti laittamalla rauhallisesti kädet lapsen selän päälle. Aloitushetkellä kävimme läpi kaksi lyhyttä satuhierontaa, jotka päättyivät myös käsien rauhoittumiseen selän päälle hetkeksi. Samaa laulua käyttäen myös lopetimme satuhierontahetken. Sen jälkeen lapset saivat hakea leluja vapaaseen leikkiin. Sitten siirryimme iltapalalle ja seurustelemaan vapaasti. Lopuksi otimme vielä pienen satuhierontahetken, jossa pääpaino oli rentoutuminen.

Tarkoituksena oli katsoa, miten tämä rakenne toimii ensimmäisellä kerralla ja tehdä siihen mahdollisia muutoksia seuraavalle kerralle. Iltojen rakenne todettiin hyväksi ja päätettiin jatkaa samalla rakenteella seuraavan kertaan.

Valitettavasti seuraavia kertoja ei voitu pitää, johtuen covid-19-viruksesta, jonka takia Suomeen julistettiin poikkeusaika ja sen vuoksi suljettiin myös seurakunnan ryhmätoiminta loppukevääksi 2020.

7.3 Palaute

Ensimmäiseen Satujen taikaa-iltaan osallistui kolme perhettä, jotka kaikki täyttivät palautelomakkeen. Palautteet olivat melko vähäsanaisia. Palaute

oli pääosin positiivista. Perheet pitivät uudesta perheiden iltojen formaatista. Eräs vanhempi toivoi enemmän varsinaista satuhierontaa. Osalle perheistä satuhieronta oli jo tuttua ja sitä oli käytetty jo kotona.

Työnantajan edustajan palautteessa tuli ilmi, että aiheemme on ajankohtainen ja sopii hyvin seurakunnan perhetyöhön. Uusia menetelmiä tarvitaan seurakunnan perhetyöhön, jotka tukevat perheiden hyvinvointia. Näissä illoissa yhdistyvät hyvin luonnollisesti sekä satuhieronta, että hengellinen sisältö. Näissä illoissa oli myös hyvä rakenne. Illat oli rakennettu niin, että satuhieronta oli jatkumona koko illan, eikä vain yksittäisenä elementtinä. Seurakunnan työ on muutoksessa ja juuri tällaisia teemallisia muutaman kerran jatkuvia iltoja perheet kaipaavat hektisessä arjessa. Oulunsalon seurakunta aikoo ottaa toiminnassaan tulevaisuudessa käyttöön tämän ”satujen taikaa-illat” konseptin.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Satuhieronnan periaatteet ottavat hyvin huomioon monet eettiset näkökulmat ja satuhieronta luo näin turvallista perustaa kosketukselle eri toimintaympäristöissä. Kosketus tapahtuu aina vain kosketettavan luvalla ja bikini- ja uimahousurajat ovat poissuljettuja kosketukselta. Satuhieronta toteutetaan myös aina vaatteiden päälle. Kosketus satuhieronnassa pyrkii aina olemaan kosketettavalle positiivinen kokemus ja läsnäoleva satuhieroja herkistyy kuuntelemaan lasta. Satuhieronnassa kunnioitetaan aina hierottavan tahtoa ja toiveita.

Satuhieronnan arvot käyvät vahvasti yhteen positiivisen kasvatuksen periaatteiden kanssa. Positiivinen kasvatusta perustuu viiteen pilariin: yhteys, ennakointi, kunnioitus, positiiviset rajat sekä empaattinen johtajuus. Nämä luovat vahvan pohjan, jolle rakentaa muita elämäntaitoja. (Trogen, 2020.) Näitä taitoja satuhieronnallakin pyritään tukemaan, kuten vuorovaikutus-, tunne- ja hyvinvointitaitoja, itsetunnon kehitystä, sosiaalisia taitoja, minäpystyvyyttä ja sääntöjen tuntemista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee myös varhaiskasvatuksessa olevan tärkeää havaita lasten tunnetiloja sekä aloitteita muuttaen toimintaa näiden mukaisesti. Huomioitavaa on pienimpien kanssa, että heidän aloitteensa ovat yleensä vielä kehollisia ja sanattomia, joten henkilöstön on oltava sensitiivisiä ja tuntea lapset hyvin ymmärtääkseen ja vastatakseen näihin oikein. Satuhierontahetkellä aito läsnäolo tukee näiden viestien huomaamista.

Opinnäytetyö prosessin aikana työskentelymme yhteistyökumppanimme Oulun salon seurakunnan kanssa oli avointa ja vuorovaikutteista. Kävimme yhdessä läpi suunnitelmamme. Pyysimme ja saimme heiltä myös aktiivisesti palautetta prosessin aikana. Näin pystyimme luottamaan toisiimme ja kaikki oli läpinäkyvää suunnitelmasta toteutukseen.

Tiivistetysti hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää tekstissä noudatettavan avoimuutta, vastuullisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta, niin tiedon esittämisessä, kuin myös tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissakin. Toisten tutkijoiden työtä ja saavutuksia kunnioitetaan viittaamalla asianmukaisesti

heidän julkaisuihinsa ja niille annetaan tekstissä niille kuuluva merkitys, kunnia ja arvo. (Vilkka, 2020.)

Akateeminen kirjoittaminen ja lukeminen pyrkivät reflektiiviseen, refleksiiviseen ja kriittiseen tiedonmuodostamiseen. Akateeminen kirjoittaminen on myös ammatti-, ala- ja tiedekohtaista ja luonteeltaan analysoivaa tiedon muodostamista ja ongelmanratkaisua. Akateeminen kirjoittaminen on todellisuutta muokkaavaa, joten siihen on suhtauduttava vastuullisesti. (Vilkka, 2020.)

Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden kannalta olennaista on hyvä lähdekritiikki. Lähdekritiikkiin kuuluu kriittisyys tietolähteen valinnassa. Kun tietolähde on valittu, tulee käyttää lähdekritiikkiä olennaisen tiedon poimimiseen lähteestä. Lähdekriteereitä voi lähestyä myös pohtimalla niiden tiedon ilmeisyyttä, varmuutta, koettavuutta ja pääteltävyyttä. (Vilkka, 2020.) Pehdyimme laajaan valikoimaan erilaisia lähteitä pääteemoihimme liittyen. Näistä valitsimme tarkkaan käyttööme sopivat, sekä luotettavimmat lähteet. Koimme tärkeäksi löytää laajasti tietoa, jolle rakentaa omaa tietopohjaamme tukemaan tulevaa ammattitaitoamme ja, että meillä olisi vertailu mahdollisuuksia lähdemateriaalien välillä. Näin pääsisimme tutkimaan aihetta laajasti, monen erilaisen näkökulman kautta. Käytimme sekä kotimaisia, että kansainvälisiä lähteitä.

Koska opinnäytetyömme tavoite oli kehittää muutoksessa olevaa seurakunnan työtä, pohdimme, mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että seurakunnissa kävijämäärät laskevat. Näin pystyimme kehityssuunnitelmassa ottamaan huomioon, mitä perheet voisivat haluta omaan arkeensa ja sen perusteella valitsimme toimintamme. Näin loimme luotettavaa perustaa toiminnallemme niin, että se palvelisi hyvin seurakuntalaisia. Huomioimme tässä sosiaalisen vastuun vaatimuksen pyrkien tuottamaan mahdollisimman selkeää, luotettavaa ja lähteisiin perustuvaa näkökulmaa. Otimme huomioon myös, että valitsemamme menetelmä sopii käytettäväksi perheille ja tukee heidän arkeaan.

9 POHDINTA

Satuhierontaan perehtyminen on tuonut uutta syvyyttä työhömmä ja antanut paljon ajateltavaa. Opinnäytetyömmä toiminnallinen osuus jäi covid-19 pandemian aiheuttaman sulun vuoksi harmittavan lyhyeksi, mutta olemme onneksi pystyneet hyödyntämään oppejamme ja suunnitelmiamme työssämme lastenohjajina myöhemmin. Heidi suunnitteli ja toteutti satuhierontavideon Oulun seurakuntayhtymän yhteiselle Pikku Kirkkonen- YouTube kanavalle keväällä 2020, kun kohtaava toiminta oli keskeytyksissä. Saritan työpaikalla yhteistyössä toteutettiin perheille äitienpäiväksi satuhierontavideo, sekä satuhierontaohjeet päiväkerholaisten koteihin, joissa lapset voivat toteuttaa sen äidilleen lahjaksi. Nämä toteutettiin satuhieronta-menetelmän kehittäjän poikkeusluvalla.

Haukiputaan seurakunnassa on järjestetty arkiaamun Sadun taikaa-perheryhmää vaihtoehtona perinteiselle perhekerholle. Ohjaajat ovat todenneet uuden konseptin tuoneen uusia vanhempia mukaan ja sen houkutelleen perheitä jopa kauempaa yli seurakuntarajojen. Uskomme siis vahvasti, tämän olevan hyvä tapa kutsua perheitä ja satuhieronnan vastaavan perheiden tarpeisiin.

Lasten kanssa toimiessa on hyvä tarkastella omia kosketuskäytäntöjään. Kosketus voi olla esimerkiksi sosiaalista, hellää, palkitsevaa tai ohjaavaa. Kosketus voi liittyä myös kurinpitoon, jolloin siihen usein yhdistyy negatiivinen tunnelataus lapsen kannalta. Jokaisella kasvattajalla on omat tapansa koskettaa ja oma kosketushistoriansa, mikä vaikuttaa hänen toimintaansa.

Stressaantuneelle vanhemmalle tai kasvattajalle voi satu kosketuksen väliinena helpottaa keskittymistä ja helpottaa jaksamista koskea lempeästi lasta. Vaikeissa tilanteissa, joissa kosketukseen liittyy ongelmia tai haastavia kokemuksia, voisi satuhieronnassa hyvin käyttää kosketuksen välittäjänä esimerkiksi pehmolelua. Satuhieronta-kirjassa on myös esimerkiksi maalaus-satuhieronta, jonka voi toteuttaa käyttäen pehmeitä puhtaita pensseleitä ja vaikka maalausrullia.

Näin saadaan erilaisia kosketustuntumia ja mahdollisesti kosketus välittymään turvallisemman tuntuiseksi. Eri välineiden kautta voitaisiin pikkuhiljaa oppia luottamaan vanhempaan tai muuhun aikuiseen satuhierojaan ja päästä sitten turvalliseen kosketukseen suoraan lempeästi käsin toteuttaen.

Satuhieronnan käyttö seurakunnan varhaiskasvatuksessa tukee hyvin kodin uskontokasvatusta, kun vanhemmat voivat jatkaa kotona satuhierontaa kerhossa opitun pohjalta. Satuhierontaan saa liitettyä hyvin hengellisiä elementtejä, kuten rukousta ja Raamatunkertomuksia, jotka tukevat kodin uskontokasvatusta.

Satuhieronta on hyvin ajankohtainen menetelmä seurakunnassa. Syksyllä 2020 julkaistiin kirja Piirrän sinuun tarinan, jossa on kosketuksen avulla kerrottavia Raamatunkertomuksia, rukouksia ja loruja lapsen elämästä. Meitä ilahdutti suuresti, että myös muut seurakunnan työntekijät ovat huomanneet, kuinka tätä menetelmää voidaan käyttää seurakunnissa, ja kuinka hyvin ja luontevasti se sopii menetelmäksi seurakunnan työhön

Satuhieronnasta on tehty useita opinnäytetöitä varhaiskasvatuksessa. Se sopii-kin loistavasti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin korostaen myös muun muassa leikin ja luovuuden merkitystä sekä hyvinvointi- ja tunteita-ja. Satuhierontamateriaaleissa on myös paljon uusia soveltamismahdollisuuksia ja ideoita sen liittämiseen muuhun toimintaan. Satuhieronta voi auttaa levottomien lasten kanssa sekä nukahtamisessa ja rauhoittumisessa lepo hetkellä. Satuhieronta myös tukee oppimista rentouttamalla ja luomalla läsnäoloa ja läheisyyttä.

Hyväksyvällä, positiivisella kosketuksella voidaan tukea sosiaalisten taitojen ja terveiden kiintymyssuhteiden kehittymistä sekä arvostavaa vuorovaikutusta. Satuhieronta auttaa lapsia oppimaan ja ymmärtämään positiivisen kosketuksen sääntöjä ja omien ja toisten rajojen kunnioittamista. Myönteiselle kosketukselle tyypillistä on, että kosketukselle on lupa, se on läsnä olevaa, ei pyydä eikä odota mitään, kosketus kunnioittaa kosketettavaa, hänen toiveitaan ja tahtoaan sekä hänen rajojaan. Myönteinen kosketus pyrkii tukemaan hyvinvointia. Parantava kosketus kertoo, että sinut nähdään, sinä olet tärkeä ja

arvokas. Minulla on sinulle aikaa. Tällainen viesti ja mahdollisuus rauhoittumiseen, on hyväksi lapsille kaikissa toimintaympäristöissä.

Satuhierontaryhmä perhetyössä voi tarjota yhteisöllisyyttä ja tukea vanhempien voimavaroja. Satuhieronnan positiiviset vaikutukset vaikuttavat sekä vanhempaan, että lapseen. Nykyajan individuaalisessa maailmassa, kiireen ja paineiden keskellä, on hyvä tukea perheitä löytämään tapoja rauhoittua ja olla aidosti läsnä hetkessä toisilleen. Yksinäisyys vaivaa myös useita perheellisiä ja äidit voivat jäädä hyvinkin yksin lapsiperhearjessa. Turvallinen lempeä perheryhmä satuhieronnan ympärillä voi luoda yhteisöllisyyttä, jota voisi kehittää myös äitien omiin rentoutushetkiin tai -iltoihin. Tällainen satuhieronta ryhmä toimisi myös lapsille ja vanhemmille myös varhaiskasvatuksessa ja näin tukisi kasvatusyhteistyötä.

On hyvä huomioida vanhemman mahdollisuudet keskittyä lapseen satuhierontahetkessä, joten vanhempi kohtaista lapsimäärää voi olla syytä rajoittaa esimerkiksi maksimissaan kahteen lapseen tai ainakin suositella tätä perheille. Osa lapsista voi olla tyytyväisiä päästessään myös ohjaajien hierottavaksi, mikä vapauttaa vanhemman käsiä ja huomiota toiselle/ toisille lapsille. Tämä on kuitenkin hyvin yksilöllistä.

Satuhieronta on tekijänoikeus suojattu menetelmä, joka toisaalta luo haasteensa sen käyttöön. Olisi ollut hienoa, jos olisimme voineet tehdä perheille tueksi kotiin oman satuhierontakansion, mihin kerätä illoissa käyttämiämme satuhierontoja. Näin vanhemmat olisivat voineet palata helposti tuttujen satuhierontojen pariin. Toisaalta jokainen voi myös keksiä tarinoita ja liittää niihin omia kosketuksia, kirjoja löytyy myös kirjastosta onneksi melko hyvin sekä internetistä löytyy erilaisia satuhierontoja, joita voimme suositella.

Satuhierontaa voitaisiin hyödyntää myös parisuhdetyössä esimerkiksi perheleireillä. Hellyydenosoitukset ja fyysinen läheisyys lisäävät tyytyväisyyttä parisuhhteessa. Hellyydenosoitukset voivat vaihdella pienistä kosketuksista kokonaisvaltaiseen kosketukseen, halaamisesta seksuaaliseen läheisyyteen. Koskettaminen on yhteyttä toiseen ja hellyyden osoittaminen lisää läheisyyden tunnetta. Vastarakastuneet koskettavat toisiaan jatkuvasti, myös riidan jälkeen ihmiset pyrkivät

usein hakeutumaan kosketuksiin hakien yhteistä ja läheistä tunneyhteyttä. Pitkässä parisuhteessa läheisyyden ja loitontumisen aikoja vaihtelee. Vaikka loitontumisen ajat kuuluvatkin asiaan, ne voivat luoda turvattomuuden tunteita. Varsinkin arjen kiireen ja velvollisuuksien keskellä etäännyminen voi yllättää. Läheisyyttä tulisikin vaalia kiireenkin keskellä, vaikka pienilläkin lempeillä kosketuksilla. Mikäli kosketus tuntuu vaikealta ja vieraalta, siihen voidaan tarvita apua, jotta yhteys saadaan toipumaan. Pariskunnat voisivat kokeilla toteuttaa satuhierontoja toisilleen. Tällainen uusi, turvallinen tapa koskettaa voisi tukea pariskuntia löytämään kosketusyhteyttä. Taustalla oleva satu tuo muuta ajateltavaa ja johtaa kosketusta luontevasti, jolloin sitä ei tarvitse ylianalysoida. Tilanteeseen perheleirillä tulisi luoda rento tunnelma helpottamaan heittäytymistä mukaan. Säännöistä on hyvä muistuttaa, jotta jokaisella on turvallinen olo.

Kirkkohallituksessa on nyt meneillään kehittämishankkeita, kuten Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat ja Polku. Näille hankkeille onkin mielestämme tarvetta seurakunnissa, kun yhteiskunta muuttuu ja kirkko ei enää kiinnosta samalla tavalla ihmisiä. On tärkeää pohtia, mikä on seurakuntien rooli perheiden elämässä ja miten voisimme seurakunnassa tukea heitä. Seurakunnissa puhutaan paljon nyt seurakuntalaisten osallistamisesta. Jäimmekin nyt pohtimaan tulevana varhaiskasvatuksenohjaajina pohtimaan, miten se tehtäisiin. Perheet elävät ruuhkavuosia ja aikaa ei ole paljon käytettävissä arjessa. Millä tavoin saisimme perheet mukaan suunnittelemaan toimintaa. Olisiko se jotenkin pop up-tyylisiä iltoja ja tapahtumia, jotka eivät vaatisi pitkäaikaista sitoutumista. Yksi oleellinen asia mielestämme on myös verkostoitua ja tehdä yhdessä muiden paikallisten toimijoiden kanssa perheille suunnattua toimintaa.

Lopuksi voimme todeta, että satuhieronta on monipuolinen menetelmä, jota voidaan käyttää laajasti varhaiskasvatuksen ja perhetyön kentällä, riippumatta toimijasta.

LÄHTEET

- Aitlahti, K. & Reinikainen, S. (2020). *Piirrän sinuun tarinan*. Helsinki: Lasten Keskus.
- Goleman, D. (1988) *The Experience of Touch: Research Points to a Critical Role*. New York Times.
- Gothóni, P. (2012). *Kosketuksia, arjessa, hoidossa ja pyhässä*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Field, T. (2014). *Touch*. The MIT Press.
- Field, T. (2011). *Touch for Socioemotional and Physical Well-Being: A Review*. Developmental Review. Volume: 30. Elsevier Inc., Pages: 367-383.
- Harrison, L. L. (2001). *The use of comforting touch and massage to reduce stress in preterm infants in the neonatal intensive care unit*. Newborn and Infant Nursing Reviews, 1(4).
- Hyvinvoiva perhe, (i.a.), Hyvinvoivaperhe.fi. Saatavilla 20.2.2020. <https://hyvinvoivaperhe.fi/category/perheille/satuhieronta/#>
- Keränen, V., Juutinen, J. & Estola, E. (2017). *Kosketus päiväkodin kasvattajien kertomuksissa*. Jecer varhaiskasvatuksen tiedelehti. Saatavilla 20.2.2020 <http://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2018/05/Keranen-Juutinen-Estola-issue6-2.pdf>
- Kilpeläinen A-E. (2016). *Pikkulapsen uskonnollisuus ja spiritualiteetti*. Teoksessa Salminen, J. Miten suomi uskoo? (s77-87). Helsinki: Suomen Teologinen kirjallisuusseura ja tekijät.
- Kinnunen, S. (2011). *Lapsen usko, miten tukea lapsen hengellistä kasvua?* Helsinki: Oy Uusi tie
- Kinnunen, T., Parviainen, J., Haho, A. & Jolkkonen, M. (2019). *Ammatillinen kosketus, kuinka tunnetyötä tehdään*. Helsinki: Kirjapaja
- Kirkkohallitus, (2018). *Kirkon kasvatus vuonna 2030, Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia*. Kuopio: Grano Oy
- L 540/2018. *Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

- Mäkelä, J. (2019). *Lasten kaltoinkohtelu ja kannustava kasvatus*. Pesäpuu ry. Saatavilla 21.11.2020 <https://vip-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/02/M%C3%A4kel%C3%A4-Lapsen-kaltoinkohtelu-ja-kannustava-kasvatus-Turku-13.2.19.pdf>
- Moberg, K. (2007). *Rauhoittava kosketus, oksitosiinin parantava vaikutus kehossa*. Helsinki: Edita
- Mountain, V. (2011). *Four links between Child Theology and children's spirituality*, International Journal of Children's Spirituality, 16:3, 261-269
- Mäkelä, J. (2012). *Osallisuus vai syrjäytyminen: lapsen, nuoren ja perheen tukeminen sosiaalialan työssä*. Talentia. Saatavilla 21.11.2020 <https://slideplayer.fi/slide/1899803/>
- Opetushallitus. (2020). *Mitä on varhaiskasvatus?* Saatavilla 02.12.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Saatavilla 07.01.2021 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Oulun seudun omaishoitajat ry. *Hyvinvoiva perhe- satuhieronta*. Saatavilla 20.11.2020 <http://hyvinvoivaperhe.fi/category/perheille/satuhieronta/>
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Styrman, T. & Tornainen, M. (2018). *Kunnioittavan kosketuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Styrman, T. & Tornainen, M. (2018). *Kunnioittavan kosketuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. Ellibslibrary.com
- Suomen ev.lut. kirkko. *Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat*. Saatavilla 11.2.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/59796978/Perhel%C3%A4ht%C3%B6isen+seurakunnan+suuntaviivat/da634775-2fcf-1f76-2499-ae8b2a004ebc>
- Suomen ev.lut. kirkko. *Tilastotietoa*. Saatavilla 11.2.2020 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/tilastotietoa/jasenet#886db657>
- Suomen ev.lut. kirkko. *Polku, vauvasta aikuiseksi seurakunnan yhteydessä*. Saatavilla

20.12.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/50998992/Polku+vauvasta+aikuiseksi+seurakunnan+yh-teydess%C3%A4%2C+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitys+joulukuu+2020.pdf/551058f8-b899-9b5b-d447-020a6ffb4592?t=1607074406351>

Suntio, R. (2015). *Kesytä jännitys*. Jyväskylä: PS-kustannus

Suoranta, J., Ryyänen, S. (2014). *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020. *Perhetyö*. Viitattu

9.11.2020 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Trogen, T. (2020). *Positiivinen kasvatus*. Jyväskylä: PS-kustannus. Storytel

Tuovinen, S. (2014). *Satuhieronta, läsnäolevan kosketuksen ja sadun taikaa*. EU: WSOY

Tuovinen, S. (2020). *Tuuli tanssii, Metsä kuiskaa. Voimaannuttavat satuhierontakortit*. Oulu: PunaMusta Oy.

Tuovinen, S. & Uusi-Kakkuri, N. (2020). *Pikkupupun ensimmäinen talvi*. Tarina ja Kosketus oy

Vilkkä, H. (2020). *Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas*. Jyväskylä: PS-kustannus. Ellibslibrary.com

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilen, M., Seppänen, P. Tapio, N. & Toivanen, R. (2010). *Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön*. Helsinki: Kirjapaja

LIITE 1. Palautelomake

PALAUTELOMAKE VANHEMMILLE SADUN TAIKAA ILLOISTA

PIDITTEKÖ SATUJEN TAIKAA ILLASTA?

KYLLÄ

EI

EN OSAA SANOA

KOETTEKO ETTÄ SATUHIERONNASTA VOISI OLLA TUKEA VUOROVAIKUTUKSEEN LAPSENNE KANSSA TAI SE VOISI TUODA LISÄÄ LÄHEISYYTTÄ?

KYLLÄ

EI

EN OSAA SANOA

AIOTTEKO TEHDÄ SATUHIERONTAA MYÖS KOTONA?

KYLLÄ

EI

EN OSAA SANOA

ONKO TEILLE MERKITYSTÄ, ETTÄ PERHEIDEN ILLOISSA ON AINA JOKIN TEEMA?

KYLLÄ

EI

EN OSAA SANOA

ONKO TEIDÄN MIELESTÄNNE TÄRKEÄÄ, ETTÄ PERHEILLE ON TOIMINTAA
MYÖS ILTAISIN?

KYLLÄ

EI

EN OSAA SANOA

MUUTA PALAUTETTA ILLASTA?

KIITOS KUN ANNOIT PALAUTETTA 😊